

بیانات و مطالبات مقام معظم رهبری در رابطه با برنامه های توسعه

تدوین: کمیسیون مشترک

چکیده

اهمیت، ضرورت، ابعاد و چگونگی تحقق سیاست های کلی و به ویژه سیاست های برنامه های توسعه همواره یکی از محورهای مهم در تدوین و ارزیابی سیاست های کلی برنامه ششم توسعه بوده است. بیانات و مطالبات مقام معظم رهبری از ضابطه ها و شاخص های اصلی در تشخیص و تعیین این مقولات است. این مقاله گردآوری بیانات و مطالبات معظم له در خصوص برنامه های توسعه به شکل خاص و دیگر برنامه ریزی های کلان به شکل عام است. مطالب ذیل سه عنوان به شرح ذیل دسته بندی شده است:

- بیانات و مطالبات در مورد سیاست های کلی به طور عام
- بیانات و مطالبات در رابطه با برنامه های توسعه
- بیانات و مطالبات در رابطه با یک برنامه پنج ساله خاص

واژگان کلیدی

سیاست گذاری، انضباط سیاستی، اجرای سیاست ها، نظارت مستمر، برنامه های توسعه

الف: بیانات و مطالبات رهبری در مورد سیاست های کلی به طور عام

(۱) مهم ترین وظیفه رهبری تنظیم سیاست های کلی نظام است

الف: مهم ترین وظیفه رهبری در قانون اساسی، تنظیم سیاست های کلی است. فرایند تنظیم سیاست های کلی یکی از منطقی ترین و زیباترین فرایندهاست. حالا عده ای دلشان می خواهد که دائم بر طبل دروغگویی و بهتان زنی بکوبند. ما هم حرفی نمی زنییم و آنها هم هرچه می خواهند می گویند؛ اشکالی هم ندارد.^۱

ب: فرایند تنظیم سیاست های کلی، فرایند بسیار قوی و مستحکمی است. این سیاست ها اول در کمیسیون های دولت تنظیم می شود و بعد به دولت می آید. دولت آنها را بررسی و تصویب می کند و به رهبری پیشنهاد می کند. رهبری هم آن را به مجمع تشخیص مصلحت می دهد. این سیاست ها در کمیسیون های مجمع تشخیص مصلحت با حضور کارشناسان متعدد از بخش های مختلف اقتصادی، فرهنگی، دانشگاهی، علمی که از خود مجمع و بیرون آن هستند، بررسی و تکمیل می شود؛ بعد مجدداً به رهبری می دهند. رهبری هم آن سیاست ها را با آن مبانی و اصول ارزشی نظام جمهوری اسلامی تطبیق می دهد، تصویب می کند و آن سیاست ها به دولت برمی گردد و به مجلس ابلاغ می شود.^۲

ج: نقش رهبری در تنظیم سیاست ها این است که مراقب باشد تا برنامه ریزی هایی که در چهارچوب این سیاست ها می خواهد انجام بگیرد، نظام را به بیراهه و گمراهه نکشاند؛ منافع طبقات محروم و حقوق مردم پامال نشود؛ خواسته ها و منافع قدرت های افزون طلب و سلطه طلب و مداخله گر تأمین نشود. این مراقبت جزو وظایف رهبری است و اگر در این زمینه ها قصوری یا تقصیری پیش آید، متوجه رهبری است.^۳

د: این سیاست ها [زمانی که] ابلاغ شد، آن وقت مجلس موظف است برطبق این سیاست ها قانون بگذراند و دولت هم موظف است سیاست های اجرایی خودش را تنظیم و بر طبق آنها عمل کند. مجموعه ای این ساز و کار مفصل دستگاه های اجرایی و قضایی و تقنینی در این چهارچوب به کار می افتند و کار می کنند که هر کدام مسؤولانی دارند و مسؤولیت هایی، که باید کار را انجام دهند. رهبری در مسؤولیت های این دستگاه ها دخالت نمی کند، مگر خیلی بندرت و در مواردی که احساس کند تخلف آشکاری صورت می گیرد.^۴

۱- بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان (۱۳۸۲/۰۹/۲۶)

۲- همان

۳- همان

۴- همان

۲) اهداف سیاست های کلی نظام

الف: بن بست شکنی

دو بعد در مجمع تشخیص مصلحت وجود دارد که عبارت است از بن بست شکنی و گره گشایی و پویایی از یک طرف، و تعیین و تثبیت سیاست ها و انضباط کلی نظام از سوی دیگر.^۱

ب: انضباط کشور

بخش دیگر، مسأله انضباط کشور از لحاظ سیاست ها است. هندسه کلی عمل و اجرا در کشور، بسته به سیاست ها است. اگر سیاست های کلی یک نظام در جایی تبیین، تثبیت و توزیع نشود، نظام دچار بی رویگی در رفتار خواهد شد. ممکن است یک قانون با قانون دیگر، یک دستگاه با دستگاه های دیگر و دستگاه های مستقلی مثل قوای سه گانه در جاهایی با تصمیم گیری هایی که در آن استقلال قانونی دارند، با هم تعارض پیدا کنند، وقتی سیاست ها مشخص شد، به معنای آن است که هندسه ی کلی حرکت نظام و مسیر کلی معین شده و این چیز بسیار مهمی است.^۲

ج: تضمین ثبات سیاست ها

ما در مواردی در طول سال های بعد از انقلاب شاهد بودیم، ضربه ای که بر اثر تغییر و تبدیل بی رویه سیاست های اجرایی وارد آمده، ضربه ای سنگین بوده و گاهی تا مدت ها جبران ناپذیر بوده است. اگر سیاست های کلی معین شود و سیاست های اجرایی و برنامه ها جهت گیری خود را در این سیاست های کلی تنظیم کند، هرگز چنین اتفاقی نمی افتد.^۳

ویژگی های سیاست های کلی

سیاست ها گرچه سیاست های کلی است، لیکن قانون اساسی که نیست. اولاً باید کلی گویی در سیاست ها نباشد، ثانیاً جهت دار و مشخص و شفاف باشد و قابل حمل بر معنی مختلف نباشد و ثالثاً به تناسب نیازهای کشور باشد.^۴

از نظر رهبری مبنای سیاست ها، قانون اساسی و مجاری دین و همان چیزهایی است که از قانون اساسی استفاده می شود.^۵

۱- بیانات در دیدار اعضای مجمع تشخیص مصلحت نظام (۱۳۸۱/۱۰/۱۷). همچنین رجوع شود به: علی احمدی، مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۸۳ و دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، تشخیص مصلحت (کلیات، سوابق و عملکرد)، ۱۳۸۱.

۲- همان

۳- همان

۴- همان

۵- همان

ب: بیانات و مطالبات رهبری در رابطه با برنامه های توسعه (۱) فرق عمده ما با نظام های سرمایه داری

مسئله سیاست ها و برنامه هاست. من فقط یک جمله در باب سیاست های اقتصادی عرض کنم - که بحمدالله، دولت عزیزمان برنامه اول را به اواخرش رساند و به زودی برنامه دوم را بعد از یکسال یا کمتر، شروع خواهد کرد - اساس در نظام اسلامی، عبارت است از رفاه عمومی و عدالت اجتماعی. فرق عمده ما با نظام های سرمایه داری همین است.^۱

(۲) سیاست گذاری توأم با بازرسی

رهبری برای برنامه های کشور سیاست گذاری می کند؛ برنامه را دولت می ریزد و دولت اجرا و بازرسی می کند. من البته در موارد زیادی که شکایتی می شود، یا از چیزی اطلاعی پیدا می کنم، منتظر نمی مانم که کسی بازرسی کند و بیاید به من خبر بدهد. خودم برای بازرسی می فرستم و اگر ببینم ناحقی وجود دارد، تا آن جایی که در حدود اختیارات قانونی من است، اقدام می کنم. یعنی به آن سیاست گذاری اول اکتفا نمی کنم؛ لیکن هیکل کار، سیاست گذاری است.^۲

در سیاست های کلان نظام هم که رهبری باید به دولت اعلام کند و مجلس بر اساس آن سیاست ها مقررات و قوانین را بگذراند - هم در سیاست های برنامه سوم و هم در سیاست های برنامه دوم که مربوط به هفت هشت سال قبل از این بود - همه این مطالب کلی لحاظ شد؛ لیکن بسیج کردن و متوجه کردن افکار عمومی، بخصوص جوانان به اهمیت بعضی از این سرفصل ها، ایجاب می کند که هر کدام از اینها به تنهایی مورد توجه قرار گیرد و دنبال شود.^۳

دولت با کار کارشناسی، سیاست ها را به رهبری پیشنهاد می کند. سیاست ها مسائل بلند مدت نیست؛ پنج ساله است. گاهی در مقطع پنج ساله، سیاستی اولویت پیدا می کند؛ این را دولت می تواند با محاسبات و دقت های خودش پیش بینی و سپس به رهبری پیشنهاد کند؛ رهبری هم به مجمع تشخیص مصلحت می دهد تا بررسی کنند.

(۳) اهمیت تنظیم برنامه های توسعه بر اساس سیاست های کلی نظام

قبل از دادن سیاست ها به ما و ابلاغ سیاست ها، هیچ چیز به عنوان پایه ها و چارچوب برنامه به دستگاه ها ابلاغ نشود تا بر اساس سیاست ها و طبق قانون اساسی، برنامه چارچوب بندی و فصل بندی و سپس تدوین شود.^۴

خب، از دوران بیست ساله چشم انداز - همین طور که اشاره شده - حدود یک چهارم گذشته. یک برنامه، که برنامه ی چهارم توسعه باشد، تمام شده؛ امسال سال اول برنامه ی پنجمیم. البته در برنامه ی چهارم خیلی کارها انجام گرفته. طبق گزارشهایی که دادند و شنیدید و این گزارش ها

۱ - بیانات در مراسم تنفیذ حکم ریاست جمهوری (۱۳۷۲/۰۵/۱۲)

۲ - بیانات در جلسه پرسش و پاسخ مدیران مسئول و سر دبیران نشریات دانشجویی (۱۳۷۷/۱۲/۰۴)

۳ - بیانات در دیدار دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی (۱۳۸۲/۰۲/۲۲)

۴ - بیانات در دیدار کارگزاران نظام (۱۵/۰۵/۱۳۸۲)

درست هم هست، کارهای بسیار مهمی انجام گرفته؛ لیکن در عین حال برخی از کارها هم هست که انجام نگرفته و باید انجام بگیرد. سیاستگذاری‌ها درست است. سیاست‌های اعلام شده در حوزه‌ی اصلاح الگوی مصرف، سیاست‌های کلی نظام اداری، سیاست‌های کلی اشتغال و سیاست‌های اصل ۴۴ - اینهایی که ابلاغ شده - همه‌اش با هم هماهنگ است. اگر بتوانیم برنامه را بر طبق این سیاست‌ها تنظیم کنیم و پیش ببریم و در عالم واقعیت تحقق پیدا کند، ما خیلی خواهیم توانست از این ظرفیتی که اشاره کردم، استفاده کنیم. این سیاست‌ها یک انسجامی را به وجود می‌آورد و انسجام لایه‌های مختلف تحرک اقتصادی را تأمین می‌کند.^۱

اگر برنامه پنج ساله با آن سیاست‌هایی که ما به طور مشخص و با مشورت فراوان و کار زیادی که روی آن شده و اعلام هم کرده‌ایم، تطبیق کند، من شک ندارم که در طول پنج سال، اثر محسوسی دیده خواهد شد. نمی‌گویم به کلی همه مشکلات حل می‌شود؛ اما یقیناً اثر محسوسی دیده خواهد شد. مشروط بر این که آن سیاست‌ها دقیقاً رعایت شود. البته ما، هم به خود دولت و هم به مجلس سفارش کردیم که مراقبت کنند تا آنجایی که عملی است - که فکر هم می‌کنیم همه‌اش یا نزدیک به همه‌اش عملی است - این سیاست‌ها در مواد برنامه‌ها دیده شود.^۲

۴) یاس دشمنان

نه فقط برای برنامه‌های چهارم و پنجم، بلکه در چشم‌اندازهای کلی برای هر تحرک سیاسی و اقتصادی در کشور، این نقطه حتماً مورد نظر باشد. باید به جایی برسیم که دشمن احساس کند نمی‌تواند؛ باید مایوس شود. آن‌گاه دشمنی‌ها به پایان خواهد رسید و یا کم خواهد شد.^۳

۵) توجه به رضای الهی در تدوین برنامه‌ها

شما بحمدالله در این سه سالی که بر عمر این مجلس گذشته است، کارهای بزرگی هم کرده‌اید و در این سال آینده هم کارهای بزرگ و مهمی دارید؛ برنامه سوم توسعه را دارید، برنامه قانون بودجه سال آینده را دارید؛ در همه اینها ملاحظه کنید که رضای الهی چیست؛ آنچه که نشانه اسلامیت و پیروی از قرآن در این نظام است، چیست؛ آن را بایستی محکم حفظ کنید و نگهدارید. خدای متعال هم کمک خواهد کرد؛ کمترین که بحمدالله تاکنون هم شما را کمک کرده است.^۴

۶) برنامه‌ها دقیقاً منبعث از سیاست‌ها باشند

لازم است، سیاست‌های اعلام شده در برنامه‌ریزیها کاملاً لحاظ شود و برنامه‌ها به معنای دقیق کلمه منبعث از سیاست‌ها باشد.^۵

برنامه‌ها از دل سیاست‌ها می‌جوشد. مسأله سیاست‌ها و برنامه‌ریزی و بحث در دولت و بعد در مجمع تشخیص مصلحت نظام و ملاحظه نقد‌های مختلف و انتخاب سیاست‌ها و بعد برنامه‌ریزی بر اساس سیاست‌ها، یک روال طبیعی و منطقی پیدا کرد؛ لیکن توجه داشته باشید که در خلال این

۱ - بیانات در دیدار فعالان بخش‌های اقتصادی کشور (۱۳۹۰/۰۵/۲۶)

۲ - بیانات در پاسخ به پرسش‌های دانشجویان در دانشگاه صنعتی شریف (۱۳۷۸/۰۹/۰۱)

۳ - بیانات در دیدار کارگزاران نظام (۱۳۸۲/۰۵/۱۵)

۴ - بیانات در دیدار نمایندگان مجلس (۱۳۷۸/۰۳/۱۰)

۵ - دیدار رئیس‌جمهور و اعضاء هیأت دولت با رهبر انقلاب (۱۳۷۸/۰۶/۰۲)

برنامه‌ریزی، سیاست‌هایی که از این مراحل گوناگون گذشته، دقیقاً رعایت شود. این که برنامه‌ها باید از دل سیاست‌ها بجوشد، بایستی به معنای حقیقی کلمه منبعث از سیاست‌ها و ساخته و پرداخته این سیاست‌ها باشد که اگر برنامه در جایی موفق شد، آدم بدانند این سیاست درست بوده، اگر برنامه خطا کرد، آدم بدانند سیاست غلط بوده؛ یعنی باید این تلازم معلوم شود. اگر یک جا در برنامه‌ها طوری شد که سیاست‌ها رعایت نگردید، آن وقت علت غلط بودن برنامه مشخص می‌شود. این غیر از آن چیزی است که به عملکرد مجریان مربوط می‌شود. بالاخره درصدی به عملکرد مجریان برمی‌گردد و سیاست‌ها از اینها برکنار خواهد ماند. بنابراین، آدم نمی‌تواند تشخیص دهد که آیا این سیاستی که ما نشستیم با این همه مقدمات و مجمع تشخیص و قبلش هیأت دولت و شاید چند هزار ساعت کاری که آقایان در سازمان برنامه برای تنظیم این سیاست‌ها انجام دادند و بعد هم پیش ما آمد و کارهایی که ما کردیم، بالاخره درست بود یا غلط بود. باید طوری باشد که دقیقاً این سیاستها در تک تک برنامه‌ها قابل مشاهده باشد و آدم بدانند این برنامه ناشی از آن سیاست است؛ یعنی یک ارتباط منطقی و طبیعی وجود داشته باشد.^۱

(۷) اهداف اساسی نظام و دولت

حتماً اهداف اساسی نظام و دولت، یعنی سند چشم‌انداز و برنامه‌ی پنج ساله را که مصوب است، در برنامه‌های خودتان در نظر بگیرید و اینها حتماً در برنامه‌های شما دیده بشود؛ در چارچوب آنها حرکت کنید.^۲

(۸) ثبات در برنامه‌ریزی، شرط موفقیت

ثبات در برنامه‌ریزی، شرط موفقیت است. اگر ثبات در برنامه‌ریزی و استمرار در جهت درست نباشد - که البته این حرکت در طول راه تصحیح هم خواهد شد، لکن جهت‌گیری یکی است و استمرار دارد - سازندگی و پیشرفت کشور به نتیجه نخواهد رسید. بیست سال را در نظر بگیرید. هر سال ما یک برنامه داریم - برنامه‌ی یکساله که با بودجه به مجلس داده می‌شود - که اگر بنا باشد جهت‌گیری منظم نباشد، امکان دارد تناقض در این برنامه‌ها، اصلاً کارهایی را هم که انجام می‌گیرد، خنثی کند. ما برنامه‌های پنج ساله درست کرده‌ایم - در همه‌ی دنیا معمول است - اما اگر برنامه‌ی پنج‌ساله‌ی امروز در جهت مقابل برنامه‌ی پنج‌ساله‌ی دیروز یا در جهت مقابل برنامه‌ی پنج‌ساله‌ی فردا باشد، این کارها همدیگر را از بین خواهد برد و اصلاح هرگز صورت نخواهد گرفت؛ چون فعالیت‌ها همدیگر را خنثی می‌کنند و نتیجه، ضایع شدن سرمایه‌های ملی است. ما برای اینکه این اتفاق نیفتد، برنامه‌ی بلندمدت کلی عام را به عنوان سند چشم‌انداز تهیه کردیم. این، برنامه‌ی کلی بیست ساله است. برنامه‌ها زیر این سقف باید شکل بگیرند؛ برنامه‌های پنج ساله در این جهت باید حرکت کنند. هر دولتی سر کار می‌آید، این جهت را حفظ کند؛ آن وقت برنامه‌ها می‌شوند مکمل هم. البته دولت‌ها همه یکجور نیستند؛ بعضی‌ها کند کار می‌کنند، بعضی‌ها تند کار می‌کنند، بعضی‌ها همه‌ی نیرویشان را به صحنه می‌آورند، بعضی‌ها آن‌جور نیستند، بعضی ممکن است اشتباهات بکنند، بعضی نکنند؛ اینها همه‌اش قابل اصلاح است؛ ولی جهت‌گیری باید یکی باشد. بنابراین در همه‌ی برنامه‌ریزی‌ها این را هم ملاحظه کنید.^۳

۱ - بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت (۱۳۷۸/۰۶/۰۲)

۲ - بیانات در دیدار استانداران سراسر کشور (۱۳۸۴/۱۲/۰۸)

۳ - بیانات در دیدار اعضای هیأت دولت و مدیران اجرایی کشور (۱۳۸۶/۰۴/۰۹)

ج: بیانات و مطالبات رهبری در رابطه با یک برنامه پنج ساله خاص**(۱) برنامه دوم****الف: توجه به طبقات محروم جامعه**

امسال، سال برنامه‌ریزی است. برنامه دوم نیز امسال از سوی دولت تهیه و برای تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم خواهد شد. آنچه که من به برنامه‌ریزان و مسئولین دولتی مؤکداً سفارش می‌کنم، این است که در این برنامه توجه کنند که هدف اصلی، کمک به طبقات محروم جامعه باشد. این، چیزی است که ما را به «عدالت اجتماعی» نزدیک می‌کند. هدف اصلی در کشور ما و در نظام جمهوری اسلامی، عبارت از تأمین عدالت است و رونق اقتصادی و تلاش سازندگی، مقدمه آن است. ما نمی‌خواهیم سازندگی کنیم که نتیجه این سازندگی یا نتیجه رونق اقتصادی، این باشد که عده‌ای از تمکن بیشتری برخوردار شوند و عده‌ای فقیرتر شوند. این، به هیچ وجه مورد رضای الهی و رضای اسلام و مورد قبول ما نیست. ما می‌خواهیم سازندگی شود و کشور رونق اقتصادی و پیشرفت مادی پیدا کند و از لحاظ اقتصادی رشد کند، تا بتواند به عدالت اجتماعی نزدیک شود و فقیر نداشته باشیم؛ تا دیگر، طبقات محروم در جامعه، احساس محرومیت نکنند و محروم نباشند؛ تا منطقه محروم در کشور نداشته باشیم و فاصله بین فقیر و غنی، روزبه‌روز کمتر شود. این، هدف اصلی است. باید این را در برنامه مورد نظر قرار دهند. این برنامه‌های پنج ساله، هر کدام رقم درستی برای حرکت ملت و دولت به سمت اهداف انقلاب است. باید این جهت را، که جهتگیری انقلابی است، با تأکید و اصرار هر چه تمامتر، در آن رعایت کنند و آن را حفظ نمایند.^۱

ب: ابلاغ سیاست‌های کلی برنامه دوم توسعه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای هاشمی رفسنجانی ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

آنچه سیاست‌های حاکم بر برنامه‌های دوم را تشکیل می‌دهد پس از لحاظ کردن احکام شریعت اسلامی که اصل مقرر در قانون اساسی است و به معنای آن است که باید همه‌ی مواد برنامه در بخش‌های اقتصادی و پولی و فرهنگی و سیاسی و اجتماعی و غیر آن با ظواهر احکام فقهی هیچگونه تعارض و تنافی نداشته بلکه در همه‌ی موارد مذکور در فقه اسلام بر آن منطبق باشد، به ترتیب زیر است:

۱- رعایت عدالت اجتماعی در:

الف: تقسیم بهینه منابع و امکانات عمومی.

ب: دریافت مالیات بر حسب برخورداری از درآمد.

ج: حمایت جدی و قانونی از اقشار مستضعف جامعه در زمینه‌های مربوط به خدمات دولت و قوه‌ی قضائیه.

^۱ - پیام نوروزی رهبر معظم انقلاب اسلامی به مناسبت حلول سال ۱۳۷۲ هجری شمسی (۱۳۷۲/۰۱/۰۱)

د: بذل توجه و کمک بیشتر به مناطق محروم و روستاها در زمینه های مختلف، خاصه: ایجاد اشتغال، بهداشت و توسعه فضاهای آموزشی و فرهنگی.
 ه: اتخاذ تدابیر مناسب برای جلوگیری از هر آنچه منجر به درآمدهای بادآورده می شود.
 و: ایجاد زمینه های اشتغال با رعایت استعدادها و اولویت های منطقه ای.
 ز: گسترش و بهبود نظام تأمین اجتماعی.

۲- تقویت و ترجیح ارزش های انقلابی در عرضه کردن منابع مالی و امکانات دولتی با اولویت دادن به کسانی که این منابع را در راه توسعه ی کشور و رشد آرمان های انقلابی و اسلامی به کار می برند و کسانی که در راه تحکیم انقلاب و نظام اسلامی تلاش بزرگی کرده اند از قبیل ایثارگران و رزمندگان و بسیجیان.

۳- گسترش تولید داخلی، به ویژه در زمینه ی کشاورزی و تأمین نیازهای اساسی جامعه و کاهش واردات اجناس مصرفی و غیرضرور، همراه با افزایش کیفیت فرآورده ها در کشور و توسعه ی صادرات غیرنفتی.

۴- تصحیح و اصلاح نظام اداری و قضایی تا رسیدن به وضعی که بتواند برنامه را در جهت هدف هایش به درستی اجرا کند، به وسیله کاستن از حجم، افزودن بر تحرک و کارآیی، بکارگیری مدیران لایق، امین و متعهد، تنظیم قوانین مورد نیاز، تعبیه نظام نظارت و پیراستن از عیوب اخلاقی مانند کم کاری، رشوه خواری، بی تفاوتی در انجام وظائف و کاغذ بازی در هر گوشه ی معیوب از آن.

۵- اهتمام لازم به بخشهای اجتماعی و توسعه ی سهم آن در برنامه از قبیل: امنیت عمومی و قضایی، فرهنگ، آموزش همگانی، بهداشت و درمان، آموزش عالی و تحقیقات، حفظ محیط زیست و تربیت بدنی.

۶- جهت دادن کلیه ی فعالیت های اجرایی و تبلیغی به سمت رشد معنویت و فضیلت اخلاقی در جامعه، تعمیق و گسترش حساسیت ها و باور دینی، گسترش ارزش های انقلابی، حفظ کرامت انسانی، ایجاد نظم و قانون پذیری و روحیه ی کار و تلاش و خود انکایی و قناعت و جلوگیری از اسراف و مصرف گرایی و پرداختن به زوائد.

۷- رعایت اولویت در سرمایه گذاری های زیربنایی و غیرزیربنایی با هدف تکمیل زنجیره ی تولید برای مصرف داخلی و صادرات و بی نیاز کردن کشور از خارج در مصارف عمده و نیازهای اساسی و همچنین در تکمیل طرح های نیمه تمام و تأمین حداقل نیازهای دفاعی کشور، و جلوگیری از سرمایه گذاری در اموری که با این هدف ها ناسازگار است و موجب هدر دادن سرمایه ها و یا تضییع منابع می گردد.

۸- توجه و عنایت جدی بر مشارکت عامه ی مردم در سازندگی کشور و رعایت جهات زیر در امر واگذاری مؤسسات اقتصادی به مردم:

الف: امر واگذاری در جهت تحقق اهداف برنامه باشد و خود هدف قرار نگیرد.

ب: در چهار چوب قانون اساسی صورت پذیرد.

ج: موجب تهدید امنیت ملی و یا تزلزل حاکمیت ارزش های اسلامی و انقلابی نگردد.

د: به خدشه دار شدن حاکمیت نظام یا تضییع حق مردم و یا ایجاد انحصار نیانجامد.

ه: به مدیریت سالم و اداره درست کار توجه شود.

۹ - اتخاذ تدابیر لازم برای نظارت شایسته و پیوسته بر اجرای برنامه و جلوگیری از اعمال سلیقه های فردی و بخشی.

۱۰ - تقویت بنیه دفاعی کشور در حد نیاز و در محدوده ی سیاست هایی که اعلام می گردد.

۱۱ - رعایت نکات زیر در سیاست های پولی و بانکی:

الف: امحاء تدریجی استقراض داخلی.

ب: اتخاذ تدابیر لازم برای احیای سنت قرض الحسنه در مجموعه بانکی کشور.

ج: تسهیل دریافت اعتبار برای کسانی که از توانائی های کاری و فکری و فنی برخوردارند.

د: اتخاذ تدابیر لازم برای دچار نشدن کشور به استقراض خارجی و تلاش برای رهایی تدریجی از تعهدات فعلی.

۱۲ - رعایت اصول اعلام شده ی جمهوری اسلامی در سیاست خارجی و توجه اکید به عناوین عزت و حکمت و مصلحت در این روابط.

توفیق جناب عالی و همه ی مدیران و دست اندرکاران اداره ی کشور را از خداوند متعال مسألت می کنم.

سید علی خامنه ای

(۲) برنامه سوم**الف: توجه به حفظ محیط زیست**

استفاده از سیلاب ها به نحو صحیح و درست و تلاش در جهت بیابان زدایی از کارهای مهمی است که باید با ابتکار، دلسوزی و هماهنگی بخش های مختلف با یکدیگر محقق شود و امیدواریم که مردم و مسئولین به مسائلی مانند حفظ درختان و گیاهان و استفاده بهینه از آب، خاک و منابع طبیعی به دیده اهمیت بنگرند و در برنامه سوم با اولویت خاصی به این مسائل توجه شود.^۱

ب: پیشرفت کار و رسیدن به هدف

البته اینجا یک نکته ای وجود دارد و آن این است که پیشرفت کار و رسیدن به هدف، با پیمودن برنامه ها میسر است؛ با برنامه ریزی امکان پیدا می کند. خوشبختانه برنامه ی سوم تصویب شده است، ابلاغ شده است؛ در دست و بال قوه ی قضائیه، در مجموعه ی قوه ی قضائیه، با این تفصیلی که گفتند - این بخشنامه ها و آئین نامه های گوناگون - این برنامه در حال پیشرفت کردن است. هیچ اغمازی در حرکت در جهت برنامه نباید صورت بگیرد؛ اگر این شد، ان شاء الله روزبه روز وضع قوه بهتر خواهد شد.^۲

ج: سیاست های کلی بر نامه سوم توسعه

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای خاتمی ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

اینک بفضل و عنایت خداوند سبحان و توجهات حضرت بقیه الله الاعظم ارواحنا فداه سیاست های کلی برنامه پنجساله ی سوم برابر اصل یکصد و دهم قانون اساسی ابلاغ می گردد. این سیاست ها با هدف: استقرار عدالت اجتماعی، ارتقاء دینی و علمی و فرهنگی، امنیت و رفاه اقتصادی، افزایش عزت و اعتبار بین المللی که در مدت برنامه ی سوم از اولویت برخوردار است، با اصرار موکد بر حضور و مشارکت مردم تنظیم شده و می تواند پایه و چارچوب متین و قابل تحقیق برای پیشرفت و توسعه ی کشور باشد، انشاء الله بی شک مراقبت و دقت نظر جنابعالی و دیگر مسئولان محترم در مجلس و دولت خواهد توانست با بهره گیری از تجارب گذشته، تحقق این سیاست ها را در سرتاسر برنامه و قوانین و مقررات مترتب بر آن تضمین کند. همچنان که نظارت مستمر مجمع تشخیص مصلحت به عنوان یکی از وظایف آن مجمع محترم، اطمینان لازم برای پیاده شدن این سیاست ها در مراحل تنظیم و اجرای برنامه را تأمین خواهد کرد. لازم می داند قدردانی و خرسندی خود را از تحول مثبتی که در روند تعیین سیاست های کلان پدید آمده ابراز دارم و از همه ی دستگاه های تخصصی و کارشناسی که در رده های گوناگون در این امر شرکت کرده اند، به ویژه از مجمع تشخیص مصلحت، هیئت دولت، سازمان برنامه و دبیرخانه ی مجمع تشخیص تشکر نمایم. نسخه ی حاوی مجموعه ی سیاست ها همزمان برای مجلس شورای اسلامی و مجمع تشخیص مصلحت ارسال می گردد.

سید علی خامنه ای

۱۳۷۸/۳/۱

۱ - بازدید رهبر انقلاب از مؤسسه تحقیقات جنگل ها و مراتع (۱۳۷۷/۱۲/۱۴)

۲ - بیانات در دیدار مسئولان و کارکنان قوه ی قضائیه (۱۳۹۲/۰۴/۰۵)

سیاست‌های کلی برنامه سوم توسعه

فصل (۱) اقتصادی

- ۱- تمرکز دادن همه فعالیت‌های مربوط به رشد و توسعه اقتصادی به سمت و سوی «عدالت اجتماعی» و کاهش فاصله میان درآمدهای طبقات، رفع محرومیت از قشرهای کم‌درآمد.
- ۲- ایجاد نظام جامع تأمین اجتماعی برای حمایت از حقوق محرومان و مستضعفان و مبارزه با فقر و حمایت از نهادهای عمومی و مؤسسات و خیریه‌های مردمی با رعایت ملاحظات دینی و انقلابی.
- ۳- تلاش برای مهار تورم و حفظ قدرت خرید گروه‌های متوسط و کم‌درآمد جامعه و کمک به سرمایه‌گذاری و ایجاد اشتغال برای آنان.
- ۴- اصلاح نظام مالیاتی در جهت برقراری عدالت در گرفتن مالیات، توجه به ضرورت تولید و سرمایه‌گذاری‌های تولیدی، و ایجاد انگیزه‌های مردمی در پرداختن مالیات و افزایش نسبت مالیات در درآمدهای دولت.
- ۵- اهتمام به توسعه و عمران روستاها و توجه ویژه به معیشت روستاییان.
- ۶- فراهم آوردن زمینه‌های اشتغال بیشتر با ایجاد انگیزه‌های مناسب و حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری و کارآفرینی و توسعه فعالیت‌های اشتغال‌زا در جهت کاهش بیکاری، به خصوص در بخش‌های کشاورزی و صنایع تبدیلی و کارگاه‌های متوسط و کوچک.
- ۷- اصلاح مقرراتی که انحصارهایی در فعالیت‌های اقتصادی به وجود آورده یا خواهد آورد با رعایت موارد پیش‌بینی شده در قانون اساسی و مصالح کشور.
- ۸- عدم ترجیح بخش‌های دولتی و عمومی که فعالیت اقتصادی دارند نسبت به بخش‌های خصوصی و تعاونی در برخورداری از امتیازات و دسترسی به اطلاعات.
- ۹- رعایت مندرجات بند ۸ از سیاست‌های برنامه دوم در امر واگذاری مؤسسات اقتصادی دولت به بخش‌های تعاونی و خصوصی.
- ۱۰- حفظ امنیت سرمایه‌گذاری، و ارج نهادن به سازندگی و کارآفرینی، و حفظ حرمت دارایی‌های ناشی از راه‌های قانونی و مشروع.
- ۱۱- برنامه‌ریزی جامع برای دستیابی به جهش در صادرات غیرنفتی، و کاستن از تکیه بر درآمدهای حاصل از صادرات نفت خام.
- ۱۲- استفاده مطلوب از موقعیت و مزیت جغرافیایی کشور به ویژه در امر بازرگانی.

- ۱۳- فراهم ساختن امنیت غذایی و خودکفایی در کالاهای اساسی، بوسیله افزایش تولید داخلی به ویژه در زمینه کشاورزی.
- ۱۴- اصلاح نظام پولی و سامان بخشیدن به بازارهای مالی کشور در جهت: حفظ ارزش پول ملی، و تجهیزات منابع مالی برای سرمایه‌گذاری مولد و اشتغال‌آفرین.
- ۱۵- رعایت دقیق منافع ملی و اصول قانون اساسی و پرهیز از سلطه بیگانگان در جذب منابع خارجی.
- ۱۶- آموزش و بازآموزی نیروی انسانی در سطوح گوناگون، برای پاسخگویی به نیاز بنگاه‌های اقتصادی، و فراهم ساختن مهارت‌ها و تخصص‌های لازم در همه سطوح.

فصل ۲) فرهنگی

- ۱۷- اعتلاء و عمق بخشیدن به معرفت و بصیرت دینی و قرآنی، و تحکیم فکری و علمی ارزش‌های انقلاب اسلامی، و مقابله با تهاجم فرهنگی بیگانه.
- ۱۸- زنده و نمایان نگاه‌داشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی «رحمه‌الله علیه» در همه سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها، و برجسته کردن نقش آن به عنوان یک معیار اساسی.
- ۱۹- رعایت آراستگی سیمای جامعه و کشور و محیط سازندگی به ارزش‌های اسلامی و انقلابی.
- ۲۰- جهت‌دهی رسانه‌ها بخصوص صدا و سیما به سمت سالم‌سازی فضای عمومی و رشد آگاهی‌ها و فضایل اخلاقی و اطلاع‌رسانی صحیح و تحقق سیاست‌های کلی برنامه توسعه.
- ۲۱- توجه به پرورش و شکوفایی استعدادها، تشویق خلاقیت‌ها و نوآوری‌های علمی، تقویت امر پژوهش و بالا بردن توان علمی و فناوری کشور.
- ۲۲- معرفی و ترویج فرهنگ و ارزش‌های والای اسلام و ایران اسلامی به جهانیان و تبیین شخصیت و مبانی سیاسی و فکری امام خمینی «رحمت‌الله علیه» به آنان و توجه به تجربه دیگر کشورها - به ویژه کشورهایی که مشترکات بیشتری با ما دارند - در برنامه توسعه و شناسایی نکاتی که به موفقیت یا ناکامی آنان انجامیده است.

فصل ۳) اجتماعی، سیاسی، دفاعی و امنیتی

- ۲۳- گسترش و عمق بخشیدن روحیه تعاون و مشارکت عمومی، و بهره‌مند ساختن دولت از همدلی و توانایی‌های عظیم مردم.
- ۲۴- اهتمام به موضوع «جوانان» ایجاد زمینه‌های مساعد برای پیشرفت معنوی و علمی و مسئولیت‌پذیری، و تلاش برای رفع دغدغه‌هایی از قبیل ازدواج و آینده شغلی و علمی آن.
- ۲۵- تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و در صحنه‌های اجتماعی، و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه عرصه‌ها، و توجه ویژه به نقش سازنده آنان.

۲۶- اولویت دادن به ایثارگران انقلاب اسلامی در عرضه منابع مالی و فرصت‌ها و امکانات دولتی در صحنه‌های مختلف فرهنگی و اقتصادی.

۲۷- اهتمام به نظم، قانون‌گرایی، روحیه کار و تلاش، خوداتکایی، قناعت و پرهیز از اسراف و تبذیر در سطح جامعه، به ویژه در کارگزاران و مسئولان نظام و مبارزه با فساد.

۲۸- اصلاح نظام اداری در جهت: افزایش تحرک و کارایی، بهبود خدمت‌رسانی به مردم، تأمین کرامت و معیشت کارکنان، به کارگیری مدیران لایق و امین و تأمین شغلی آنان، حذف یا ادغام مدیریت‌های موازی، تأکید بر تمرکززدایی در حوزه‌های اداری و اجرایی، پیش‌گیری از فساد اداری و مبارزه با آن، و تنظیم قوانین مورد نیاز

۲۹- تقویت و کارآمد کردن نظام بازرسی و نظارت، و اصلاح قوانین و مقررات در جهت رفع تداخل میان وظایف نهادهای نظارتی و بازرسی.

۳۰- آمایش سرزمین به عنوان چارچوب بلندمدت در برنامه‌ریزی‌ها مبتنی بر اصول ذیل:

- ملاحظات امنیتی و دفاعی.
- کارایی و بازدهی اقتصادی.
- وحدت و یکپارچگی سرزمین.
- گسترش عدالت اجتماعی و تعادل‌های منطقه‌ای.
- حفاظت محیط زیست و احیای منابع طبیعی.
- حفظ هویت اسلامی، ایرانی و حراست از میراث فرهنگی.
- تسهیل و تنظیم روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور.
- توجه به توسعه متکی بر منابع داخلی و رفع محرومیت خصوصاً در مناطق روستایی کشور.

۳۱- ثبات در سیاست خارجی بر اساس اصول: عزت، حکمت و مصلحت و تعقیب هدف‌های زیر:

- گسترش همکاری‌های دوجانبه و منطقه‌ای و بین‌المللی.
- ادامه پرهیز از تشنج در روابط با کشورهای غیرمتخاصم.
- بهره‌گیری از روابط برای افزایش توان ملی.
- مقابله با افزون‌خواهی و اقدام متجاوزانه در روابط خارجی.
- تلاش برای رهایی منطقه از حضور نظامی بیگانگان.
- مقابله با تک‌قطبی شدن جهان.
- حمایت از مسلمانان و ملت‌های مظلوم و مستضعف.
- تلاش برای ایجاد نزدیکی بیشتر میان کشورهای اسلامی.
- تلاش برای اصلاح ساختار سازمان ملل.

۳۲- افزایش اقتدار دفاعی و امنیتی و انتظامی به منظور بازدارندگی و پاسخگویی موثر به تهدیدها، تأمین منافع ملی و امنیت عمومی، و پشتیبانی از سیاست خارجی و گسترش صلح و ثبات و امنیت در منطقه با بهره‌گیری از همه امکانات.

۳۳- توجه جدی در تخصیص منابع، به وظایف مربوط به اعمال حاکمیت دولت، بهبود امنیت عمومی و پیشگیری و مقابله موثر با جرائم و مفساد اجتماعی و امنیتی از طریق تقویت و هماهنگی دستگاه‌های قضایی، امنیتی و انتظامی.

۳۴- بهبود و تکمیل سازمانی و توزیع جغرافیایی نیروهای مسلح، متناسب با اندازه و نوع تهدیدها و آمایش سرزمین.

۳۵- تقویت و توسعه و نوسازی صنایع دفاعی کشور با تأکید بر گسترش تحقیقات و سرعت دادن به انتقال فناوری‌های پیشرفته.

۳۶- توجه ویژه به حضور و سهم نیروهای مردمی در استقرار امنیت و دفاع از کشور و انقلاب با تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفین.

۳) برنامه چهارم

الف: شرایط حاکم بر برنامه‌ی چهارم توسعه

بر اساس روال منطقی، دولت همچون برنامه‌ی سوم توسعه -با دقت و کار کارشناسی- سیاست‌های حاکم بر برنامه‌ی چهارم را تهیه و به رهبری پیشنهاد خواهد کرد و رهبری نیز این پیشنهاد را برای بررسی به مجمع تشخیص مصلحت نظام خواهد فرستاد و پس از بررسی در مجمع و تأیید رهبری، دولت برنامه‌ی چهارم را بر اساس این سیاست‌ها تنظیم خواهد کرد.

در بخش اقتصاد باید رونق اقتصادی، اشتغال، کاهش تورم و خودکفایی در اقلام اساسی کشاورزی مورد توجه کامل قرار گیرد.

در عرصه‌ی اجتماعی توسعه باید با مردم گره بخورد و عدالت اجتماعی و اقتصادی، «توزیع عادلانه‌ی ثروت و رفع فقر» مورد توجه کامل قرار گیرد.

تأمین حقوق شهروندی و آزادی نیز به شکل صحیح و منطقی و نه افراطی و تقلیدی باید به عنوان دیگر شاخص‌های چشم‌انداز حرکت ده‌ساله‌ی نظام و برنامه‌ی چهارم توسعه مورد توجه قرار گیرد. برنامه‌ی چهارم باید با خصوصیات جغرافیایی، تاریخی و فرهنگی و واقعیات و امکانات کشور منطبق باشد و از برنامه‌ی توسعه‌ی دیگر کشورها تقلید نشده باشد.^۱

۱- دیدار کارگزاران نظام با رهبر انقلاب (۱۳۸۲/۰۵/۱۵)

ب: پیش بینی رشد ۸ درصدی

با توجه به زیر ساخت های کشور و حرکت مولدی که در جریان است و با تکیه بر روحیه جوانی و پرنشاط موجود در کشور، تحقق رشد ۸ درصدی کاملاً امکان پذیر است به شرط آنکه همه تلاش کنند و دستگاه های اجرایی نیز ضمن مبارزه بی امان با هرگونه فساد، چرخه صحیح کارها را سرعت دهند و تقویت نمایند.^۱

ج: تهیه برنامه چهارم توسعه در مسیر چشم انداز

تحقق این چشم انداز بسیار روشن، نیازمند حرکت و تلاش هماهنگ تمام مسئولان کشور است و استانداران در این زمینه وظیفه ای جدی بر عهده دارند.^۲

د: برنامه‌ی چهارم توسعه نخستین گام در اجرای سند مهم چشم‌انداز

برنامه‌ی چهارم توسعه نخستین گام در اجرای سند مهم چشم‌انداز ۲۰ ساله‌ی کشور است. بنابراین کشور در سال جدید نیازمند مدیری قوی، کارآمد، باکفایت و پرنشاط و شاداب است که بتواند پایه‌ها و سازه‌های اجرای این سند روشن را مستحکم و استوار بنا سازد.^۳

ه: توجه به تحقیقات

باید میزان بودجه‌ای که در برنامه‌ی چهارم توسعه از تولید ناخالص ملی برای تحقیقات در نظر گرفته شده است، تأمین شود، زیرا در غیر این صورت، امکان رشد علمی به وجود نمی‌آید.^۴

و: سیاست های کلی برنامه چهارم توسعه**جناب آقای خاتمی ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران****با سلام و تحیت**

در پی ابلاغ سند چشم انداز بیست ساله که به حول و قوه الهی و توجهات حضرت بقیه الله ارواحنا فدا خواهد توانست مسیر توسعه و سازندگی کشور را در جهت هدف های والای جمهوری اسلامی نمایان و مشخص سازد، اینک سیاست های کلی برنامه چهارم که نخستین برنامه دوران ۲۰ ساله است، برابر اصل ۱۱۰ قانون اساسی ابلاغ می گردد. انتظار می رود چارچوب این سیاست ها و نقاط مورد تکیه در آن بتواند به تدوین برنامه‌ای جامع و عملیاتی برای دوره پنج ساله بیانجامد. بی گمان اهتمام و دقت نظر جنابعالی و هیئت محترم دولت و از آن پس مجلس محترم شورای اسلامی می توانند در این باره نقش تعیین کننده خود را ایفا کنند.

تأکید بر این معنا بدین علت ضرورت می یابد که برخی از سیاست های کلی مصرح در برنامه سوم از توجه کافی در تقنین و اجرا برخوردار نگشت. مجمع محترم تشخیص مصلحت و نیز خود

۱- دیدار مسئولان استان قزوین با رهبر انقلاب (۱۳۸۲/۰۹/۲۸)

۲- دیدار وزیر کشور و استانداران سراسر کشور با رهبر انقلاب (۱۳۸۲/۱۰/۲۲)

۳- دیدار زائران و مجاوران حرم رضوی با رهبر انقلاب (۱۳۸۴/۰۱/۰۱)

۴- دیدار رؤسای دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی با رهبر انقلاب (۱۳۸۵/۰۵/۲۳)

دستگاه های تقنینی و اجرایی می توانند این کمبود را به نحو شایسته ای در این برنامه برطرف کنند. لازم می دانم از مجمع محترم تشخیص مصلحت و هیئت محترم دولت و سازمان مدیریت و برنامه ریزی و دبیرخانه مجمع و نیز کارشناسان فعال و همکار با این مجموعه ها که در تنظیم سیاست های کلی برنامه چهارم نقش آفرینی کردند، صمیمانه سپاسگزاری کنم. نسخه حاوی مجموعه سیاست ها همزمان برای مجلس شورای اسلامی و مجمع تشخیص مصلحت ارسال می شود.

سیدعلی خامنه ای

۱۳۸۲/۹/۱۱

سیاست های کلی برنامه چهارم توسعه

امور فرهنگی، علمی و فناوری

۱- اعتلا و عمق و گسترش دادن معرفت و بصیرت دینی برپایه قرآن و مکتب اهل بیت علیهم السلام، استوار کردن ارزش های انقلاب اسلامی در اندیشه و عمل، تقویت فضایل اخلاقی و ایمان، روحیه ایثار و امید به آینده، برنامه ریزی برای بهبود رفتارهای فردی و اجتماعی،

۲- زنده و نمایان نگاهداشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی (ره) و برجسته کردن نقش آن به عنوان یک معیار اساسی در تمام سیاستگذاری ها و برنامه ریزی ها

۳- تقویت وجدان کاری و انضباط اجتماعی و روحیه کار و ابتکار، کارآفرینی، درستکاری و قناعت و اهتمام به ارتقاء کیفیت تولید، فرهنگ سازی برای استفاده از تولیدات داخلی، افزایش تولید و صادرات کالا و خدمات،

۴- ایجاد انگیزه و عزم ملی برای دستیابی به اهداف موردنظر در افق چشم انداز

۵- تقویت وحدت و هویت ملی مبتنی بر اسلام و انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی و آگاهی کافی درباره تاریخ ایران، فرهنگ، تمدن و هنر ایرانی- اسلامی و اهتمام جدی به زبان فارسی

۶- تعمیق روحیه دشمن شناسی و شناخت ترفندها و توطئه های دشمنان علیه انقلاب اسلامی و منافع ملی، ترویج روحیه ظلم ستیزی و مخالفت با سلطه گری استکبار جهانی

۷- سالم سازی فضای فرهنگی، رشد آگاهی ها و فضائل اخلاقی و اهتمام به امر به معروف و نهی از منکر

۸- مقابله با تهاجم فرهنگی، گسترش فعالیت رسانه های ملی در جهت تبیین اهداف و دستاوردهای ایران اسلامی برای جهانیان

۹- سازماندهی و بسیج امکانات و ظرفیت های کشور در جهت افزایش سهم کشور در تولیدات علمی جهان، تقویت نهضت نرم افزاری و ترویج پژوهش، کسب فناوری، بویژه فناوری های نو شامل ریز فناوری و فناوری های زیستی، اطلاعات و ارتباطات، زیست محیطی، هوافضا و هسته ای

- ۱۰- اصلاح نظام آموزشی کشور، شامل آموزش و پرورش، آموزش فنی و حرفه ای، آموزش عالی و کارآمد کردن آن برای تامین منابع انسانی مورد نیاز در جهت تحقق اهداف چشم انداز
- ۱۱- تلاش در جهت تبیین و استحکام میانی مردم سالاری دینی و نهادینه کردن آزادی های مشروع از طریق آموزش، آگاهی بخشی و قانونمند کردن آن

امور اجتماعی، سیاسی، دفاعی و امنیتی

- ۱۲- تلاش در جهت تحقق عدالت اجتماعی و ایجاد فرصت های برابر و ارتقاء سطح شاخص هایی از قبیل آموزش، سلامت، تأمین غذا، افزایش درآمد سرانه و مبارزه با فساد
- ۱۳- ایجاد نظام جمع تأمین اجتماعی برای حمایت از حقوق محرومان و مستضعفان و مبارزه با فقر و حمایت از نهادهای عمومی و مؤسسات و خیریه های مردمی با رعایت ملاحظات دینی و انقلابی
- ۱۴- تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و در صحنه های اجتماعی و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه عرصه ها و توجه ویژه به نقش سازنده آنان
- ۱۵- تقویت هویت ملی جوانان متناسب با آرمان های انقلاب اسلامی، فراهم کردن محیط رشد فکری و علمی و تلاش در جهت رفع دغدغه های شغلی، ازدواج، مسکن و آسیب های اجتماعی آنان، توجه به مقتضیات دوره جوانی، نیازها و توانایی های آنان
- ۱۶- ایجاد محیط و ساختار مناسب حقوقی، قضایی و اداری برای تحقق اهداف چشم انداز
- ۱۷- اصلاح نظام اداری و قضایی در جهت: افزایش تحرک و کارایی، بهبود خدمت رسانی به مردم، تأمین کرامت و معیشت کارکنان، به کارگیری مدیران و قضات لایق و امین و تأمین شغلی آنان، حذف یا ادغام مدیریت های موازی، تأکید بر تمرکززدایی در حوزه های اداری و اجرایی، پیشگیری از فساد اداری و مبارزه با آن و تنظیم قوانین مورد نیاز
- ۱۸- گسترش و عمق بخشیدن به روحیه تعاون و مشارکت عمومی و بهره مند ساختن دولت از همدلی و توانایی های عظیم مردم

۱۹- آمایش سرزمینی مبتنی بر اصول ذیل:

- ملاحظات امنیتی و دفاعی
- کارایی و بازدهی اقتصادی
- وحدت و یکپارچگی سرزمین
- گسترش عدالت اجتماعی و تعادل های منطقه ای.
- حفاظت محیط زیست و احیای منابع طبیعی.

- حفظ هویت اسلامی- ایرانی و حراست از میراث فرهنگی.
- تسهیل و تنظیم روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور.
- رفع محرومیت ها، خصوصاً در مناطق روستایی کشور.

۲۰- تقویت امنیت و اقتدار ملی با تاکید بر رشد علمی و فناوری، مشارکت و ثبات سیاسی، ایجاد تعادل میان مناطق مختلف کشور، وحدت و هویت ملی، قدرت اقتصادی و دفاعی و ارتقای جایگاه جهانی ایران

۲۱- هویت بخشی به سیمای شهر و روستا، بازآفرینی و روزآمدسازی معماری ایرانی- اسلامی، رعایت معیارهای پیشرفته برای ایمنی بناها و استحکام ساخت و سازها،

۲۲- تقویت و کارآمد کردن نظام بازرسی و نظارت، اصلاح قوانین و مقررات در جهت رفع تداخل میان وظایف نهادهای نظارتی و بازرسی

۲۳- اولویت دادن به ایثارگران انقلاب اسلامی در عرضه منابع مالی و فرصت ها و امکانات و مسئولیت های دولتی در صحنه های مختلف فرهنگی و اقتصادی

۲۴- ارتقاء توان دفاعی نیروهای مسلح برای بازدارندگی، ابتکار عمل و مقابله موثر در برابر تهدیدها و حفاظت از منافع ملی و انقلاب اسلامی و منابع حیاتی کشور

۲۵- توجه ویژه به حضور و سهم نیروهای مردمی در استقرار امنیت و دفاع از کشور و انقلاب با تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفین

۲۶- تقویت، توسعه و نوسازی صنایع دفاعی کشور با تاکید بر گسترش تحقیقات و سرعت دادن به انتقال فناوری های پیشرفته

۲۷- توسعه نظم و امنیت عمومی و پیشگیری و مقابله موثر با جرائم و مفسدات اجتماعی و امنیتی از طریق تقویت و هماهنگی دستگاه های قضایی، امنیتی و نظامی و توجه جدی در تخصیص منابع به وظایف مربوط به اعمال حاکمیت دولت

امور مربوط به مناسبات سیاسی و روابط خارجی

۲۸- ثبات در سیاست خارجی براساس قانون اساسی و رعایت عزت، حکمت و مصلحت و تقویت روابط خارجی از طریق:

- گسترش همکاری های دوجانبه، منطقه ای و بین المللی
- ادامه پرهیز از تشنج در روابط با کشورها.
- تقویت روابط سازنده با کشورهای غیرمتخاصم.
- بهره گیری از روابط برای افزایش توان ملی.

- مقابله با افزون خواهی و اقدام متجاوزانه در روابط خارجی.
  - تلاش برای رهایی منطقه از حضور نظامی بیگانگان.
  - مقابله با تک قطبی شدن جهان.
  - حمایت از مسلمانان و ملت های مظلوم و مستضعف به ویژه ملت فلسطین.
  - تلاش برای همگرایی بیشتر میان کشورهای اسلامی.
  - تلاش برای اصلاح ساختار سازمان ملل
- ۲۹- بهره گیری از روابط سیاسی با کشورها برای نهادینه کردن روابط اقتصادی، افزایش جذب منابع و سرمایه گذاری خارجی و فناوری پیشرفته و گسترش بازارهای صادراتی ایران و افزایش سهم ایران از تجارت جهانی و رشد پرشتاب اقتصادی مورد نظر در چشم انداز
- ۳۰- تحکیم روابط با جهان اسلام و ارائه تصویر روشن از انقلاب اسلامی و تبیین دستاوردها و تجربیات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی جمهوری اسلامی و معرفی فرهنگ غنی و هنر و تمدن ایرانی و مردم سالاری دینی
- ۳۱- تلاش برای تبدیل مجموعه کشورهای اسلامی و کشورهای دوست منطقه به یک قطب منطقه ای اقتصادی، علمی، فناوری و صنعتی
- ۳۲- تقویت و تسهیل حضور فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در مجامع جهانی و سازمان های فرهنگی بین المللی
- ۳۳- تقویت هویت اسلامی و ایرانی ایرانیان خارج از کشور، کمک به ترویج زبان فارسی در میان آنان، حمایت از حقوق آنان و تسهیل مشارکت آنان در توسعه ملی
- امور اقتصادی**
- ۳۴- تحقق رشد اقتصادی پیوسته، با ثبات و پرشتاب متناسب با اهداف چشم انداز، ایجاد اشتغال مولد و کاهش نرخ بیکاری
- ۳۵- فراهم نمودن زمینه های لازم برای تحقق رقابت پذیری کالاها و خدمات کشور در سطح بازارهای داخلی و خارجی و ایجاد سازوکارهای مناسب برای رفع موانع توسعه صادرات غیرنفتی
- ۳۶- تلاش برای دستیابی به اقتصاد متنوع و متکی بر منابع دانش و آگاهی، سرمایه انسانی و فناوری نوین
- ۳۷- ایجاد سازوکار مناسب برای رشد بهره وری عوامل تولید (انرژی، سرمایه، نیروی کار، آب، خاک و...)، پشتیبانی از کارآفرینی، نوآوری و استعدادهای فنی و پژوهشی
- ۳۸- تامین امنیت غذایی کشور با تکیه بر تولید از منابع داخلی و تاکید بر خودکفایی در تولید محصولات اساسی کشاورزی

- ۳۹- مهار تورم و افزایش قدرت خرید گروه های کم درآمد و محروم و مستضعف و کاهش فاصله بین دهک های بالا و پایین درآمدی جامعه و اجرای سیاست های مناسب جبرانی
- ۴۰- توجه به ارزش اقتصادی، امنیتی، سیاسی و زیست محیطی آب در استحصال، عرضه، نگهداری و مصرف آن، مهار آب هایی که از کشور خارج می شود و اولویت استفاده از منابع آب های مشترک.
- ۴۱- حمایت از تامین مسکن گروه های کم درآمد و نیازمند.
- ۴۲- حرکت در جهت تبدیل درآمد نفت و گاز به دارایی های مولد به منظور پایدارسازی فرآیند توسعه و تخصیص و بهره برداری بهینه از منابع
- ۴۳- توسعه روستاها، ارتقاء سطح درآمد و زندگی روستاییان و کشاورزان و رفع فقر، با تقویت زیرساخت های مناسب تولید و تنوع بخشی و گسترش فعالیت های مکمل بویژه صنایع تبدیلی و کوچک و خدمات نوین با تاکید بر اصلاح نظام قیمت گذاری محصولات
- ۴۴- هم افزایی و گسترش فعالیت های اقتصادی در زمینه هایی که دارای مزیت نسبی هستند از جمله صنعت، معدن، تجارت، مخابرات، حمل و نقل و گردشگری، بویژه صنایع نفت، گاز و پتروشیمی و خدمات مهندسی پشتیبان آن، صنایع انرژی بر و زنجیره پایین دستی آنها با اولویت سرمایه گذاری در ایجاد زیربنایها و زیرساخت های موردنیاز و ساماندهی سواحل و جزایر ایرانی خلیج فارس در چارچوب سیاست های آمایش سرزمین
- ۴۵- تثبیت فضای اطمینان بخش برای فعالان اقتصادی و سرمایه گذاران با اتکاء به مزیت های نسبی و رقابتی و خلق مزیت های جدید و حمایت از مالکیت و کلیه حقوق ناشی از آن
- ۴۶- ارتقاء بازار سرمایه ایران و اصلاح ساختار بانکی و بیمه ای کشور با تاکید بر کارآیی، شفافیت، سلامت و بهره مندی از فناوری های نوین، ایجاد اعتماد و حمایت از سرمایه گذاران با حفظ مسئولیت پذیری آنان، تشویق رقابت و پیشگیری از وقوع بحران ها و مقابله با جرم های مالی
- ۴۷- توانمندسازی بخش های خصوصی و تعاونی به عنوان محرک اصلی رشد اقتصادی و کاهش تصدی دولت همراه با حضور کارآمد آن در قلمرو امور حاکمیتی در چارچوب سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی که ابلاغ خواهد شد
- ۴۸- ارتقاء ظرفیت و توانمندی های بخش تعاونی از طریق تسهیل فرآیند دستیابی به منابع، اطلاعات، فناوری، ارتباطات و توسعه پیوندهای فنی، اقتصادی و مالی آن
- ۴۹- توجه و عنایت جدی بر مشارکت عامه مردم در فعالیت های اقتصادی کشور و رعایت جهات زیر در امر واگذاری موسسات اقتصادی دولت به مردم:

- امر واگذاری در جهت تحقق اهداف برنامه باشد و خود هدف قرار نگیرد
- در چارچوب قانون اساسی صورت پذیرد
- موجب تهدید امنیت ملی و یا تزلزل حاکمیت ارزش های اسلامی و انقلابی نگردد
- به خدشه دار شدن حاکمیت نظام یا تضییع حق مردم و یا ایجاد انحصار نیانجامد
- به مدیریت سالم و اداره درست کار توجه شود

۵۰- اهتمام به نظم و انضباط مالی و بودجه ای و تعادل بین منابع و مصارف دولت

۵۱- تلاش برای قطع اتکای هزینه های جاری به نفت و تامین آن از محل درآمدهای مالیاتی و اختصاص عواید نفت برای توسعه سرمایه گذاری براساس کارایی و بازدهی

۵۲- تنظیم سیاست های پولی، مالی و ارزی با هدف دستیابی به ثبات اقتصادی و مهار نوسانات

ملاحظه: شاخص های کمی و نحوه انطباق محتوای برنامه ها و بودجه های سالانه متناسب با سیاست های کلی برنامه چهارم تهیه و ارائه شود.

ز: عدم تحقق برخی از اهداف برنامه چهارم

البته در برنامه‌ی چهارم، برخی از هدف هائی که تعیین شده بود، تحقق پیدا نکرد، که عوامل گوناگونی هم داشته؛ هم مسائل داخلی دخالت داشته، هم مسائل خارجی دخالت داشته. مسئله‌ی رشد ۸ درصدی، یا کاهش بیکاری، یا درصد سرمایه‌گذاری که تعیین شده بود، یا مسئله‌ی کاهش تورم - که من آن روز هم اشاره کردم - تحقق پیدا نکرده. این مسئله ایجاب می کند که ما در دوره‌ی پنجساله‌ی این برنامه تلاشمان را مضاعف کنیم، همتان را مضاعف کنیم تا بتوانیم آن کمبودهای قبلی را هم جبران کنیم.^۱

۱- بیانات در دیدار فعالان بخش های اقتصادی کشور (۱۳۹۰/۰۵/۲۶)

۴) برنامه پنجم**الف: اهمیت برنامه پنجم**

برنامه پنجم بسیار مهم است و در بررسی آن باید بگونه ای عمل شود که مصوبه مجلس اصلاح و تکمیل لایحه ی دولت باشد نه تبدیل آن به یک چیز دیگر^۱

ب: الزامات برنامه پنجم

در شرایط کنونی برنامه پنجم توسعه پیش روی کشور است و این برنامه الزامات زیادی را بر دوش مسئولان گذاشته است که اجرای آنها نیازمند هماهنگی و یکپارچگی است.^۲

ج: توجه به نقش بهره وری در برنامه ی پنجم

در برنامه ی پنجم، حداقل رشد اقتصادی، ۸ درصد پیش بینی شده است که بهره وری، نقش زیادی در تحقق این رشد خواهد داشت.^۳

د: اهمیت ارتقاء سهم بهره وری در رشد اقتصادی

آنچه که در این زمینه با عنوان شاخص وجود دارد و مهم است، رشد پرشتاب کشور به میزان تعیین شده در برنامه ی پنجم است که اعلام شده است؛ یعنی حداقل رشد هشت درصدی. در این رشد، سهم بیشتر مربوط به بهره وری است؛ یعنی ما بتوانیم از امکانات کشور به شکل بهتری استفاده کنیم. من دو سال قبل در زمینه ی مسئله ی صرفه جوئی و مشکلاتی که در باب بهره وری وجود دارد، در همین سخنرانی اول سال مطالبی عرض کردم. مردم باید اینها را بدانند. من به مسئولان کشور توصیه می کنم که در زمینه ی اهمیت ارتقاء سهم بهره وری در رشد اقتصادی کشور با مردم حرف بزنند؛ بگویند ارتقاء سهم بهره وری در رشد اقتصادی کشور و همچنین کاهش فاصله ی درآمدی دهک های بالا و پائین جامعه- این شکاف درآمدها، شکاف اقتصادی بین بخش های مختلف جامعه- چقدر اهمیت دارد. این فاصله ها و شکافها مطلوب ما نیست؛ اسلام این را نمی پسندد. تا حدی که در برنامه پنجم تعیین شده است، باید تلاش کنند این کارها انجام بگیرد.^۴

ه: واریز بخشی از درآمد نفت به صندوق توسعه ملی

بر اساس قانون برنامه پنجم باید حداقل ۲۰ درصد درآمد نفتی هر سال به این صندوق واریز و صرف تولید و صنعت شود که خوشبختانه این کار، شروع شده و باید ادامه یابد.^۵

و: توجه به شرکتهای دانش بنیان

باید افق بالاتر از تشکیل ۲۰ هزار شرکت دانش بنیان که در برنامه ی پنجم پیش بینی شده است، مد نظر قرار گیرد.^۶

۱- دیدار رئیس، هیأت رئیسه و نمایندگان مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۹/۰۳/۱۸)

۲- دیدار جمعی از مسئولان نظام با رهبر انقلاب اسلامی (۱۳۸۹/۱۰/۱۶)

۳- دیدار زائران و مجاوران بارگاه ملکوتی حضرت علی بن موسی الرضا(ع) با رهبر انقلاب (۱۳۹۰/۰۱/۰۱)

۴- بیانات در حرم مطهر رضوی در آغاز سال ۹۰ (۱۳۹۰/۰۱/۰۱)

۵- بازدید رهبر انقلاب از پژوهشگاه وزارت نفت (۱۳۹۰/۱۲/۲۲)

۶- دیدار جمعی از پژوهشگران و مسئولان شرکت های دانش بنیان با رهبر انقلاب (۱۳۹۱/۰۵/۰۸)

ز: ابلاغ سیاست های کلی برنامه پنجم توسعه در چارچوب سند چشم انداز بیست ساله (۸۷/۱۰/۲۱)

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای دکتر احمدی نژاد
ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

باسلام و تحیت

پیش روی بودن دومین پنج سال از سند چشم انداز دوره ی بیست ساله کشور و ابلاغ بعضی از سیاست های کلی اصولی مانند سیاست های کلی اصلی ۴۴ از یک طرف و بعضی تحولات جهانی از طرف دیگر اقتضاء می کند که هرچه زودتر قانون برنامه ی پنجساله پنجم کشور با جهت گیری دستیابی به اهداف مرحله ای متناسب با سند چشم انداز بیست ساله تهیه گردد. اینک سیاست های کلی برنامه پنجم که باید مبنای تهیه و تدوین قانون برنامه ی پنجساله پنجم توسعه ی جمهوری اسلامی ایران باشد، ابلاغ می گردد.

انتظار می رود این سیاست ها که با رویکرد مبنایی پیشرفت و عدالت تنظیم شده، بتواند در جای جای کلیه فعالیت های کشور چه در بُعد تقنین و چه در بُعد اجرا ظاهر گردد. بی گمان اهتمام و دقت نظر جنابعالی و هیئت محترم دولت و مجلس محترم شورای اسلامی و سایر دستگاه های رئیسی نظام می تواند در این باره نقش تعیین کننده ایفا کند. انتظار دارم در دوره ی پنجساله آینده اقدامات اساسی برای تدوین الگوی توسعه ایرانی - اسلامی که رشد و بالندگی انسانها بر مدار حق و عدالت و دستیابی به جامعه ای متکی بر ارزش های اسلامی و انقلابی و تحقق شاخصهای عدالت اجتماعی و اقتصادی در گرو آنست، توسط قوای سه گانه ی کشور صورت گیرد.

مشارکت جدی اندیشه و روان حوزه و دانشگاه در تبیین مقوله ی عدالت و اقتضانات آن نقشی تعیین کننده در این امر دارد. لازم می دانم از مجمع محترم تشخیص مصلحت نظام و هیأت محترم دولت و دبیرخانه مجمع و نیز کارشناسان فعال و همکار با این مجموعه ها که در تنظیم پیشنهادهای مربوط به سیاست های کلی برنامه ی پنجم نقش آفرینی کرده اند، صمیمانه سپاسگزاری نمایم.

نسخه ی حاوی مجموعه ی سیاست ها همزمان برای مجلس شورای اسلامی و مجمع تشخیص مصلحت ارسال می شود.

سیدعلی خامنه ای

سیاست های کلی برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

— امور فرهنگی

- ۱- تکمیل و اجرای طرح مهندسی فرهنگی کشور و تهیه پیوست فرهنگی برای طرح های مهم.
- ۲- زنده و نمایان نگه داشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی (ره) و برجسته کردن نقش آن به عنوان یک معیار اساسی در تمام سیاست گذاری ها و برنامه ریزی ها.
- ۳- تقویت قانونگرایی، انضباط اجتماعی، وجدان کاری، خودباوری، روحیه کار جمعی، ابتکار، درستکاری، قناعت، پرهیز از اسراف و اهتمام به ارتقاء کیفیت در تولید.
- ۴- مقابله با جریانات انحرافی در حوزه دین و زدودن خرافات و موهومات.
- ۵- استفاده بهینه از فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی برای تحقق اهداف فرهنگی نظام.
- ۶- ایجاد درک مشترک از چشم انداز بیست ساله و تقویت باور و عزم ملی برای تحقق آن.

— امور علمی و فناوری

- ۷- تحول در نظام آموزش عالی و پژوهش در موارد زیر:
  - ۱-۷- افزایش بودجه تحقیق و پژوهش به ۳ درصد تولید ناخالص داخلی تا پایان برنامه پنجم و افزایش ورود دانش آموختگان دوره کارشناسی به دوره های تحصیلات تکمیلی به ۲۰ درصد.
  - ۲-۷- دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن در برنامه پنجم.
  - ۳-۷- ارتباط مؤثر بین دانشگاه ها و مراکز پژوهشی با صنعت و بخش های مربوط جامعه.
  - ۴-۷- توانمندسازی بخش غیردولتی برای مشارکت در تولید علم و فناوری.
  - ۵-۷- دستیابی به فناوری های پیشرفته مورد نیاز.
- ۸- تحول در نظام آموزش و پرورش با هدف ارتقاء کیفی آن بر اساس نیازها و اولویتهای کشور در سه حوزه دانش، مهارت و تربیت و نیز افزایش سلامت روحی و جسمی دانش آموزان.
- ۹- تحول و ارتقاء علوم انسانی با: تقویت جایگاه و منزلت این علوم، جذب افراد مستعد و با انگیزه، اصلاح و بازنگری در متون و برنامه ها و روش های آموزشی، ارتقاء کمی و کیفی مراکز و فعالیتهای پژوهشی و ترویج نظریه پردازی، نقد و آزاداندیشی.
- ۱۰- گسترش حمایت های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران علمی و فناوری از طریق: ارتقاء منزلت اجتماعی، ارتقاء سطح علمی و مهارتی، رفع دغدغه خطرپذیری مالی در مراحل پژوهشی و آزمایشی نوآوری ها، کمک به تجاری سازی دستاوردهای آنان.
- ۱۱- تکمیل و اجرای نقشه جامع علمی کشور.

— امور اجتماعی

- ۱۲- تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و در صحنه‌های اجتماعی و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه عرصه‌ها و توجه ویژه به نقش سازنده آنان.
- ۱۳- تقویت هویت ملی جوانان متناسب با آرمان‌های انقلاب اسلامی، فراهم کردن محیط رشد فکری و علمی و تلاش در جهت رفع دغدغه‌های شغلی، ازدواج، مسکن و آسیب‌های اجتماعی آنان، توجه به مقتضیات دوره جوانی و نیازها و توانایی‌های آنان.
- ۱۴- اصلاح نظام اداری و قضایی در جهت: افزایش تحرک و کارایی، بهبود خدمت‌رسانی به مردم، تأمین کرامت و معیشت کارکنان، به کارگیری مدیران و قضات لایق و امین و تأمین شغلی آنان، حذف یا ادغام مدیریت‌های موازی، تأکید بر تمرکز زدایی در حوزه‌های اداری و اجرایی، پیشگیری از فساد اداری و مبارزه با آن و تنظیم قوانین مورد نیاز.
- ۱۵- هویت بخشی به سیمای شهر و روستا، باز آفرینی و روزآمد سازی معماری ایرانی - اسلامی، رعایت معیارهای پیشرفته برای ایمنی بناها و استحکام ساخت و سازها.
- ۱۶- تقویت و کارآمد کردن نظام بازرسی و نظارت، اصلاح قوانین و مقررات در جهت تداخل میان وظایف نهادهای نظارتی و بازرسی.
- ۱۷- اولویت دادن به ایثارگران انقلاب اسلامی در عرضه منابع مالی و فرصت‌ها و امکانات و مسؤولیت‌های دولتی در صحنه‌های مختلف فرهنگی و اقتصادی.
- ۱۸- اهتمام به توسعه ورزش و حمایت از گسترش فعالیت‌های گردشگری با تأکید بر سفرهای زیارتی.
- ۱۹- تأکید بر رویکرد انسان سالم و سلامت همه جانبه با توجه به:
- ۱۹-۱- یکپارچگی در سیاستگذاری، برنامه ریزی، ارزشیابی، نظارت و تخصیص منابع عمومی.
- ۱۹-۲- ارتقاء شاخص‌های سلامت هوا، امنیت غذا، محیط و بهداشت جسمی و روحی.
- ۱۹-۳- کاهش مخاطرات و آلودگی‌های تهدید کننده سلامت.
- ۱۹-۴- اصلاح الگوی تغذیه جامعه با بهبود ترکیب و سلامت مواد غذایی.
- ۱۹-۵- توسعه کمی و کیفی بیمه‌های سلامت و کاهش سهم مردم از هزینه‌های سلامت به ۳۰ درصد تا پایان برنامه پنجم.
- ۲۰- ارتقاء امنیت اجتماعی:
- ۲۰-۱- مبارزه همه جانبه با مواد مخدر و روانگردان و اهتمام به اجرای سیاستهای کلی مبارزه با مواد مخدر.
- ۲۰-۲- سامان بخشی مناطق حاشیه‌نشین و پیشگیری و کنترل ناهنجاری‌های عمومی ناشی از آن.
- ۲۰-۳- استفاده از ابزارهای فرهنگی، آموزشی و رسانه‌ها برای پیشگیری و مقابله با ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی.

– امور اقتصادی**(الف) رشد مناسب اقتصادی با تأکید بر:**

- ۲۱- تحقق رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی به میزان حداقل ۸ درصد نرخ رشد سالیانه تولید ناخالص داخلی با:
- ۱- ۲۱- توسعه سرمایه گذاری از طریق کاهش شکاف پس انداز- سرمایه گذاری با حفظ نسبت پس انداز به تولید ناخالص داخلی حداقل در سطح ۴۰ درصد و جذب منابع و سرمایه های خارجی.
  - ۲- ۲۱- ارتقاء سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی به یک سوم در پایان برنامه.
  - ۳- ۲۱- بهبود فضای کسب و کار کشور با تأکید بر ثبات محیط اقتصاد کلان، فراهم آوردن زیرساخت های ارتباطی، اطلاعاتی، حقوقی، علمی و فناوری مورد نیاز، کاهش خطرپذیری های کلان اقتصادی، ارائه مستمر آمار و اطلاعات به صورت شفاف و منظم به جامعه.
  - ۴- ۲۱- تقویت و توسعه نظام استاندارد ملی.
- ۲۲- تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از منبع تأمین بودجه عمومی به «منابع و سرمایه های زاینده اقتصادی» و ایجاد صندوق توسعه ملی با تصویب اساسنامه آن در مجلس شورای اسلامی در سال اول برنامه پنجم و برنامه ریزی برای استفاده از مزیت نسبی نفت و گاز در زنجیره صنعتی و خدماتی و پایین دستی وابسته بدان با رعایت:
- ۱- ۲۲- واریز سالانه حداقل ۲۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز و فرآورده های نفتی به صندوق توسعه ملی.
  - ۲- ۲۲- ارائه تسهیلات از منابع صندوق توسعه ملی به بخش های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی با هدف تولید و توسعه سرمایه گذاری در داخل و خارج کشور با در نظر گرفتن شرایط رقابتی و بازدهی مناسب اقتصادی.
  - ۳- ۲۲- قطع وابستگی هزینه های جاری دولت به درآمدهای نفت و گاز تا پایان برنامه.
- ۲۳- اصلاح ساختار نظام بانکی با اجرای کامل و روزآمد قانون بانکداری بدون ربا و نهادینه کردن نظام های قرض الحسنه، تأمین اعتبارات خرد و اعتبارات لازم برای سرمایه گذاری های بزرگ.
- ۲۴- ارتقاء کمی و کیفی بازارهای مالی (سرمایه، پول و بیمه) با تأکید بر کارایی، شفافیت و سلامت.
- ۲۵- تحقق سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و الزامات مربوط به هر یک از بندها با تأکید بر:
- ۱- ۲۵- حمایت از شکل گیری بازارهای رقابتی.
  - ۲- ۲۵- ایجاد ساختارهای مناسب برای ایفای وظایف حاکمیتی (سیاست گذاری، هدایت و نظارت).
  - ۳- ۲۵- تنظیم سیاست های تشویقی در جهت تبدیل فعالیت های غیرمتشکل (نهاد خانوار) به فعالیت های واحدهای حقوقی.
  - ۴- ۲۵- ایجاد بازار رقابتی برای ارائه خدمات بیمه درمانی.

- ۲۶- توجه به ارزش اقتصادی، امنیتی، سیاسی و زیست محیطی آب با تسریع در استحصال، عرضه، نگهداری و مصرف آن و مهار آب هایی که از کشور خارج می شود با اولویت استفاده از منابع آبهای مشترک.
- ۲۷- سرمایه گذاری در استحصال و استخراج گاز و نفت و معادن مشترک با کشورهای همسایه با رعایت سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی.
- ۲۸- حفظ ذخایر راهبردی ارزی به مقداری که اطمینان از تأمین نیازهای اساسی کشور در مدت معین (براساس مصوبه شورای عالی امنیت ملی) حاصل گردد.
- ۲۹- تأکید بر راهبرد توسعه صادرات به ویژه در بخش خدمات با فناوری بالا به نحوی که کسری تراز بازرگانی بدون نفت کاهش یافته و توازن در تجارت خدمات ایجاد گردد.
- ۳۰- گسترش همه جانبه همکاری با کشورهای منطقه جنوب غربی آسیا در تجارت، سرمایه گذاری و فناوری.
- ۳۱- ارتقاء و هماهنگی میان اهداف توسعه ای: آموزش، بهداشت و اشتغال به طوری که در پایان برنامه پنجم، شاخص توسعه انسانی به سطح کشورهای با توسعه انسانی بالا برسد.
- ۳۲- تبدیل نظام بودجه ریزی کشور به بودجه ریزی عملیاتی.
- ۳۳- برقراری ارتباط کمی و کیفی میان برنامه پنج ساله و بودجه های سالیانه با سند چشم انداز با رعایت شفافیت و قابلیت نظارت.

ب) گسترش عدالت اجتماعی با

- ۳۴- تنظیم همه فعالیت های مربوط به رشد و توسعه اقتصادی بر پایه عدالت اجتماعی و کاهش فاصله میان درآمدهای طبقات و رفع محرومیت از قشرهای کم درآمد با تأکید بر موارد زیر:
- ۱- ۳۴- جبران نابرابری های غیرموجه درآمدی از طریق سیاست های مالیاتی، اعطای یارانه های هدفمند و ساز و کارهای بیمه ای.
  - ۲- ۳۴- تکمیل بانک اطلاعات مربوط به اقشار دو دهک پایین درآمدی و به هنگام کردن مداوم آن.
  - ۳- ۳۴- هدفمند کردن یارانه های آشکار و اجرای تدریجی هدفمند کردن یارانه های غیر آشکار.
  - ۴- ۳۴- تأمین برخورداری آحاد جامعه از اطلاعات اقتصادی.
- ۳۵- اقدامات لازم برای جبران عقب ماندگی های حاصل از دوران های تاریخی گذشته با تأکید بر:
- ۱- ۳۵- ارتقاء سطح درآمد و زندگی روستاییان و کشاورزان با تهیه طرح های توسعه روستایی، گسترش کشاورزی صنعتی، صنایع روستایی و خدمات نوین و اصلاح نظام قیمت گذاری محصولات کشاورزی.
  - ۲- ۳۵- گسترش فعالیت های اقتصادی در مناطق مرزی و سواحل جنوبی و جزایر با استفاده از ظرفیت های بازرگانی خارجی کشور.

- ۳-۳۵- کاهش فاصله دو دهک بالا و پایین درآمدی جامعه به طوری که ضریب جینی به حداکثر ۰/۳۵ در پایان برنامه برسد.
- ۴-۳۵- انجام اقدامات ضروری برای رساندن نرخ بیکاری در کشور به ۷ درصد.
- ۵-۳۵- تأمین بیمه فراگیر و کارآمد و گسترش کمی و کیفی نظام تأمین اجتماعی و خدمات بیمه درمانی.
- ۶-۳۵- توسعه نظام های پیشگیری از آسیب های فردی و اجتماعی.
- ۷-۳۵- حمایت از اقشار محروم و زنان سرپرست خانوار.
- ۸-۳۵- توسعه بخش تعاون با هدف توانمندسازی اقشار متوسط و کم درآمد جامعه به نحوی که تا پایان برنامه پنجم سهم تعاون به ۲۵ درصد برسد.

- امور سیاسی، دفاعی و امنیتی

- ۳۶- تقویت حضور و مشارکت مردم در عرصه های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی.
- ۳۷- جهت دهی جریانات سیاسی به پایبندی به ارزش های اسلامی - انقلابی، دفاع از منافع ملی، دشمن ستیزی، قانون پذیری و اصول اخلاقی.
- ۳۸- حمایت از آزادی های مشروع و صیانت از حقوق اساسی ملت.
- ۳۹- اعتلای شأن، موقعیت، اقتدار و نقش جمهوری اسلامی ایران در منطقه و نظام بین الملل به منظور تحکیم امنیت ملی و پیشبرد منافع ملی با تأکید بر:
- ۱- ۳۹- تقویت همکاری های دوجانبه، منطقه ای و بین المللی با اولویت کشورهای همسایه.
  - ۲- ۳۹- تقویت روابط سازنده با کشورهای غیرمتخاصم.
  - ۳- ۳۹- بهره گیری از روابط برای افزایش توان ملی.
  - ۴- ۳۹- مقابله با افزون خواهی و اقدام متجاوزانه در روابط خارجی.
  - ۵- ۳۹- تلاش برای رهایی منطقه از حضور نظامی بیگانگان.
  - ۶- ۳۹- حمایت از مسلمانان و ملت های مظلوم و مستضعف بویژه ملت فلسطین.
  - ۷- ۳۹- تلاش برای همگرایی بیشتر میان کشورهای اسلامی.
  - ۸- ۳۹- تلاش برای اصلاح ساختار سازمان ملل.
  - ۹- ۳۹- سازماندهی تلاش مشترک برای ایجاد مناسبات و نظامات جدید اقتصادی، سیاسی و فرهنگی منطقه ای و جهانی با هدف تأمین عدالت، صلح و امنیت جهانی.
- ۴۰- حضور فعال و هدفمند در سازمان های بین المللی و منطقه ای و تلاش برای ایجاد تحول در رویه های موجود بر اساس ارزش های اسلامی.
- ۴۱- ارتقاء نقش مدیریتی ایران در توزیع و ترانزیت انرژی، افزایش فرصت های صادراتی، جذب سرمایه و فناوری های پیشرفته و کمک به استقرار نظام پولی، بانکی و بیمه ای مستقل با کمک کشورهای منطقه ای و اسلامی و دوست با هدف کاهش وابستگی به سیستم پولی نظام سلطه.

- ۴۲- تقویت تعامل فرهنگی، حقوقی، سیاسی و اقتصادی با جهان بویژه حوزه تمدن اسلامی - ایرانی.
- ۴۳- تقویت هویت اسلامی و ایرانی ایرانیان خارج از کشور، کمک به ترویج خط و زبان فارسی در میان آنان، حمایت از حقوق آنان و تسهیل مشارکت آنان در توسعه ملی.
- ۴۴- تحکیم و ارتقاء امنیت پایدار، فراگیر و تضمین کننده اهداف و منافع ملی با تأکید بر:
- ۱- ۴۴- تقویت نقش مردم و اطلاعات مردمی در پیشگیری از تحرکات ضد امنیتی.
  - ۲- ۴۴- تقویت و تعامل مؤثر دستگاه‌های اطلاعاتی، انتظامی و قضایی و هماهنگی بین آنها برای تأمین اشراف اطلاعاتی و مقابله با هر نوع اخلاف در امنیت عمومی، اقتصادی و اجتماعی و مقابله با تهدیدهای نرم.
  - ۳- ۴۴- ایجاد سامانه یکپارچه نرم‌افزاری اطلاعاتی، ارتقاء سطح حفاظت از اطلاعات رایانه‌ای، توسعه علوم و فناوری‌های مرتبط با حفظ امنیت سامانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی به منظور صیانت از فضای تبادل اطلاعات، تقویت فنی برای مقابله با تخلفات در فضاهای رایانه‌ای و صیانت از حریم فردی و عمومی.
  - ۴- ۴۴- تقویت زیر ساخت‌های انسجام و همبستگی ملی برای پیشگیری و مقابله با عوامل بروز گسست‌های هویتی، اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی.
- ۴۵- ارتقاء توانمندی‌های دفاعی و قدرت بازدارندگی به منظور دفاع از حاکمیت، تمامیت ارضی، منافع و امنیت ملی و مقابله مؤثر با تهدیدهای خارجی و ایجاد توازن منطقه‌ای با تأکید بر:
- ۱- ۴۵- کسب دانش و فناوری‌های نو و نرم‌افزارهای پیشرفته دفاعی و نوسازی و بازسازی صنایع دفاعی، افزایش ضریب خودکفایی با توسعه تحقیقات و بهره‌مندی از همه ظرفیت‌های صنعتی کشور.
  - ۲- ۴۵- اهتمام به حضور نیروهای مردمی در امنیت و دفاع از کشور و انقلاب با تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفان.
  - ۳- ۴۵- گسترش پدافند غیرعامل.
  - ۴- ۴۵- امنیت پایدار مناطق مرزی و کنترل مؤثر مرزها.